

BIRKER ZOLTÁN*

Külföldi tőkebeáramlás hatása az iparfejlesztésre az 1990-es években I.

Szalai Annamária kolléganővel arra vállalkozunk, hogy két meghatározó multinacionális cég magyarországi jelenlétének bemutatásával kapcsolódjunk a Magyarországra letelepedett európai vállalkozások, leányvállalatok szerepét vizsgáló témakörhöz.

Nemzetközi és hazai viszonylatban is jól ismert cégek, a Flextronics International Kft. és a General Electric (GE) Hungary Rt., Zala megye meghatározó vállalkozásai. A feladatot két részre bontottuk: Szalai Annamária a Flextronics, jómagam a GE bemutatását vállaltam.

I. A KÜLFÖLDI MŰKÖDŐ TŐKE ÉS A MAGYAR GAZDASÁG KAPCSOLATA

A külföldi tőkebevonás terén Magyarország a kezdetektől vezető helyet foglal el a kelet-közép-európai régióban. A térségbe beáramló befektetések mintegy harmada Magyarországra jutott, 2000-re a készpénzben befizetett külföldi működő tőkeállomány értéke meghaladta a 20 milliárd USD-t. A világ legnagyobb transznacionális vállalatai közül jelentékeny számú (több mint 40) valamilyen tevékenységbe kezdett Magyarországon.

Fontos adalék ehhez, hogy ezek a befektetések döntően zöldmezős vagy kapacitásbővítő beruházások voltak, nem a privatizációból származtak.

A külföldi működő tőke ágazonkénti alakulása alapján a feldolgozóipar a legmeghatározóbb, de fontos a pénzügyi tevékenységek, a villamos energia-, gáz-, hő- és vízellátás ágazatába fektetett tőke nagysága is.

A területi elhelyezkedést vizsgálva, a legnépszerűbb hely a főváros és közvetlen környéke (a befektetések több mint 60%-a érkezett ide). A második legvonzóbb régió a befektetések 10%-ával Nyugat-Dunántúl. A külföldi vállalkozások száma és alapító vagyona alapján ugyanez a rangsor figyelhető meg.

Ha csak magát a nyugat-dunántúli régiót vizsgáljuk megyénkénti megosztás alapján, kiderül, hogy jelentős különbség figyelhető meg a régióon belül, ugyanis Győr-Moson-Sopron megye minden gazdasági mutatójával kiemelkedik a régióból. Zala a korábban jelzett 10%-os befektetésekből mindösszesen 1,5%-kal részesedik (országos összehasonlításban ez jó-közepes eredményt jelent). A korábban említett 40 transznacionális vállalat közül Magyarországon és Zala megyében kiemelkedik a Flextronics International Kft. és a GE Hungary Rt.

* Kanizsa Felsőoktatásáért Alapítvány, Veszprémi Egyetem Kihelyezett Képzési Hely, Nagykanizsa, Zrínyi u. 33.

II. GENERAL ELECTRIC COMPANY

1. A GE a világ egyik legmodernebb műszaki gyártó és szolgáltató cége. 119 országban van jelen, ezek közül 26 országban található összesen 250 gyára (1. ábra). Világszerte 340 ezer alkalmazottat foglalkoztat. A világ egyik legismertebb vállalata (a Financial Times alapján) 2000-ben, és négy év óta az USA legnépszerűbb cégcsoportja.

1998-tól a piaci érték alapján világelső. 2000. évi összbevétele 130 milliárd USD volt, melyből 20 milliárd volt a nettó nyeresége.

2. A GE fejlődésének fő irányvonalai

A GE Thomas Edisonig vezeti vissza eredetét, aki 1878-ban alapította az Edison Electric Light Company-t. 1892-ben Edison gyára egyesült a Thomson-Houston Electric Company-vel, így született meg a General Electric. Edison és cége két dolgot adott a világnak, a villanyégőt és az elektromos áram eljuttatását a felhasználókhhoz. A GE villámgyorsan az egyik piacvezető cég lett a fényforrástermékek gyártásában, majd a villanymotorok alkalmazásával elősegítette a II. ipari forradalom kibontakozását. A fejlesztésekben, újításokban való részvétele egyre szélesebb területen jelentkezett. Az egyik vezető dízel-elektromos mozdony szállító és fejlesztővé vált, a tartós műanyagok kifejlesztésével betört a műanyagiparba, majd egy kompresszor feltalálásával lehetővé tette a turbinával hajtott magassági repülést, és kiemelkedő szerepe volt az első sugárhajtású repülőgépek motorjának fejlesztésében (ma az utasszállító és a katonai repülőgépek első számú motorszállítója). A röntgensó kifejlesztésével az orvosi diagnosztikai műszerek gyártásában is a piacvezetők közé tartozik.

Az ipari termelés és találmányok mellett a szolgáltatások ágazatai is kiépültek. Ma már a GE az egyik legnagyobb pénzügyi szolgáltató, valamint az NBC hír- és szórakoztató csatornával a szórakoztató ipar meghatározója.

2001-ben 12 különböző üzletágban tevékenykedik (2. ábra).

III. GE HUNGARY RT.

Egy ilyen sokszínű cég hazai jelenléte jelentős szerepet játszik a műszaki fejlesztésben. A GE 1924-től aktív Magyarországon, a Tungram és a GE a kutatás-fejlesztés területén már ekkor kapcsolatot épített ki (3-4. ábra). A vasfüggöny időszakában is megmaradt ez a szakmai kapcsolat, így nem véletlen, hogy 1989-ben a multinacionális cégek közül a GE az első között ruházott be Magyarországra.

1989. és 2000. között több mint 1 millió USD-t fektetett be Magyarországon, jelenleg 12 ezer embert foglalkoztat a GE Hungary Rt. (a Budapest Bank nélkül) öt ágazatban.

Üzletágak Magyarországon:

- 1990 – Az első befektetés a Tungram lámpagyártó iparvállalata volt. A cég lakásokban, gépjárművekben, közvilágításban, ipari épületekben használatos fényforrásokat gyárt. A világítástechnikai ipar innovációs élvonalába tartozik. (K+F központ). Napjainkban a GE Hungary-Tungram Lighting nyolc gyárával a legjelentősebb európai fényforrástermelő központ.

A befektetések mértéke 907 millió USD, 11 ezer alkalmazott!

A központok: Budapest 2, Vác, Győr, Nagykanizsa, Zalaegerszeg, Kisvárd, Hajdúböszörmény.

- 1995 – A GE megvásárolta a Budapest Bank 23%-át, teljes körű pénzügyi szolgáltatás a lakossági és a vállalati szféra számára (az alkalmazottak száma 1800 fő).
- 1998 – Ipari szisztémák, elektronikai készülékek gyártása. Ózd: 27 millió USD befektetés, 1000 alkalmazott (GE Industrial Systems).
- 1999 – A GE Aircraft. Veresegyházon repülőgéphajtómű-alkatrészjavító üzem telepítése. Befektetés: 15 millió USD, induláskor 60 fő alkalmazott.
- 2000 – Power System Veresegyházon: gázturbinák gyártása és összeszerelése. 100 millió USD, 500 fő alkalmazott.

- 2000 – A Medicor Röntgen megvásárlásával röntgengépek és szoftverfejlesztés. 300 fő (Medical System).

IV. TUNGSRAM LIGHTING GYÁRAK

Összesen 8 gyár található Magyarországon. Ezek közül három a régióban működik (Győr, Zalaegerszeg, Nagykanizsa). A nagykanizsai és a zalaegerszegi gyárak közel 5000 fővel Zala megye legnagyobb foglalkoztatói köz tartoznak (4365 fő alkalmazott, 657 fő bérelt munkaerő – Nagykanizsa meghatározó összesen 4400 alkalmazottal).

A kanizsai „Izzó”

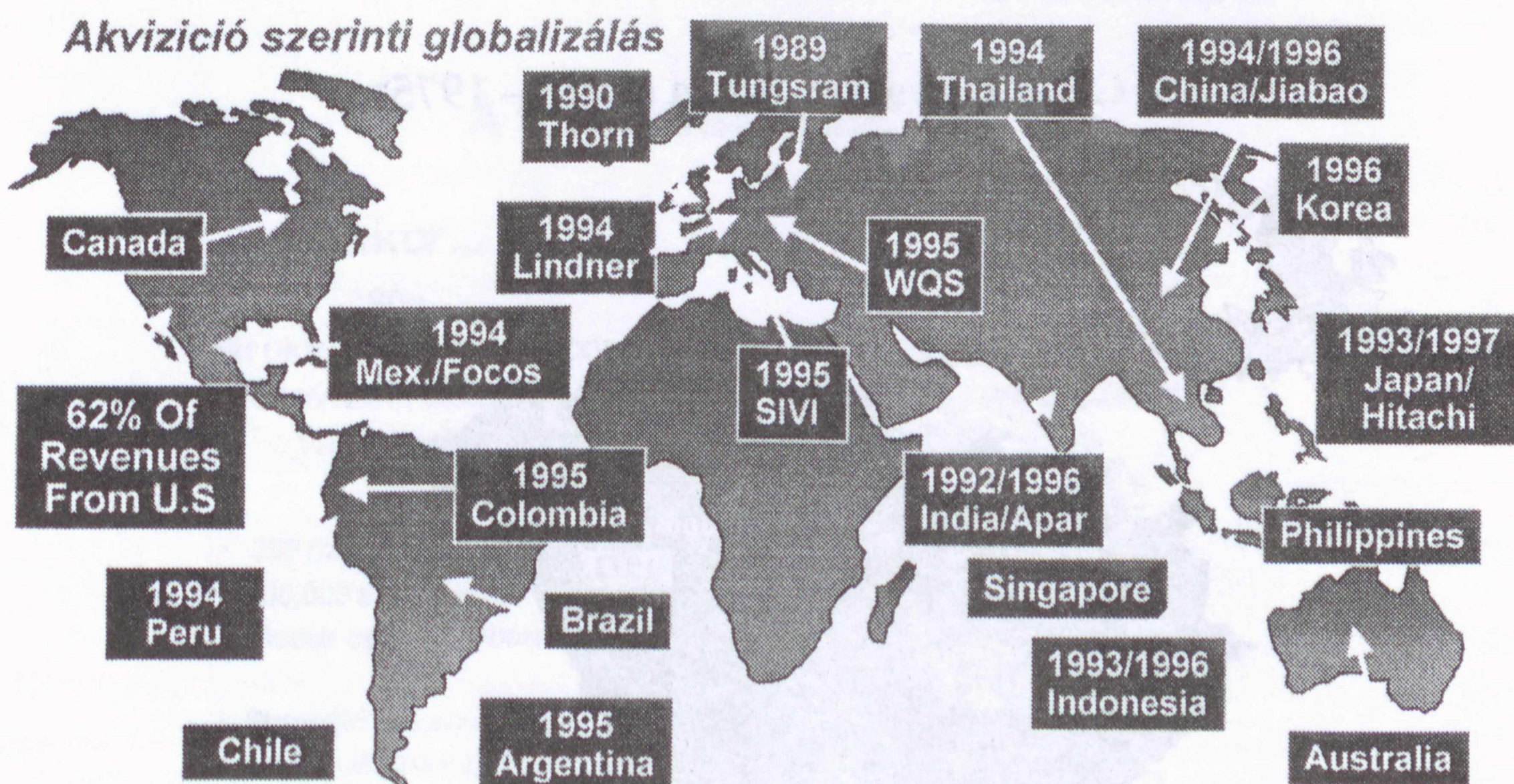
Az eltelt 11 évben jelentős változások történtek. Háromszorosára nőtt a termelés, a fő profilok: belsőtéri fényforrások, hagyományos autólámpák és a világon egyedülálló kompakt indukciós lámpák (5. ábra).

Mára a termelés volumene közelít az évi 1 milliárd darabhoz, a világ fényforrástermelésének 5%-át adja a kanizsai gyár. Az alkalmazotti létszám és összetétel jelentősen változott, különösen az irányítási, vezetői rétegben (1/3-ra csökkent – ma 100 fő). A fizikai létszám, a „törzsgárda” 3000-3500 fő között a jellemző. Egyébként a folyamatos változás, újítások, a minőségre törekvés és a profit maximálás jellemzi a GE-t Nagykanizsán (6. ábra – egy év alatt bekövetkezett változások a hagyományos lámpagyártásban – 2000–2001).

A munkahelyek biztosítása mellett a humán erőforrás-fejlesztésben és a közéletben is meghatározó szerepet tölt be a cég. A Nagykanizsára telepített kutatóbázis elősegíti a műszaki felsőoktatás fejlesztését, a 300 millió Ft-os helyi iparüzési adó jelentős tétel a költségvetésben, a GE fenntartja az OB I-es sakkcsapatot és különböző oktatási és egészségügyi alapítványok munkájában is részt vesz.

Miért képes a GE a világ élvonalában maradni? Talán a globalitás fontosságának a felismerése, a gyorsaság és a változtatási hajlandóság a legrövidebb válasz erre a kérdésre. Mindenesetre a legutóbbi nagy átalakulás az elmúlt években zajlott le, amelynek köszönhetően a piaci érték alapján világelső (7. ábra).

A GE központjai

Globális akvizíció eredményezte a GE részvényeinek jelentős növekedését

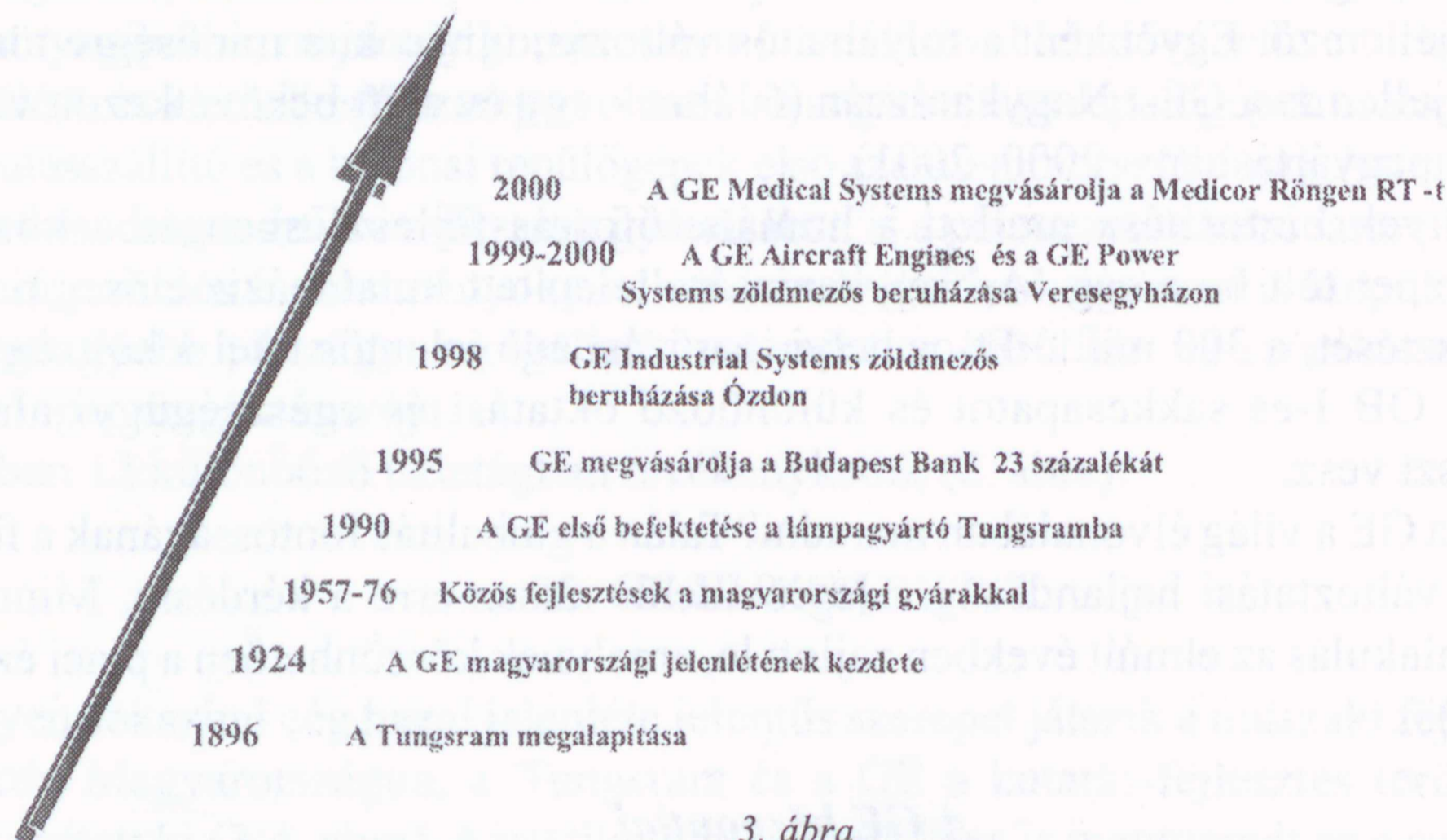
1. ábra

A sokszínű technológia, gyártás és szolgáltatás eredményeként a GE vezető szerepet tölt be mindegyik kulcs ágazatban.

GE Aircraft Engines	GE Medical Systems
GE Appliances	NBC
GE Capital Services	GE Plastics
GE Industrial Systems	GE Power Systems
GE Information Services	GE Transportation Systems
GE Lighting	GE Supply

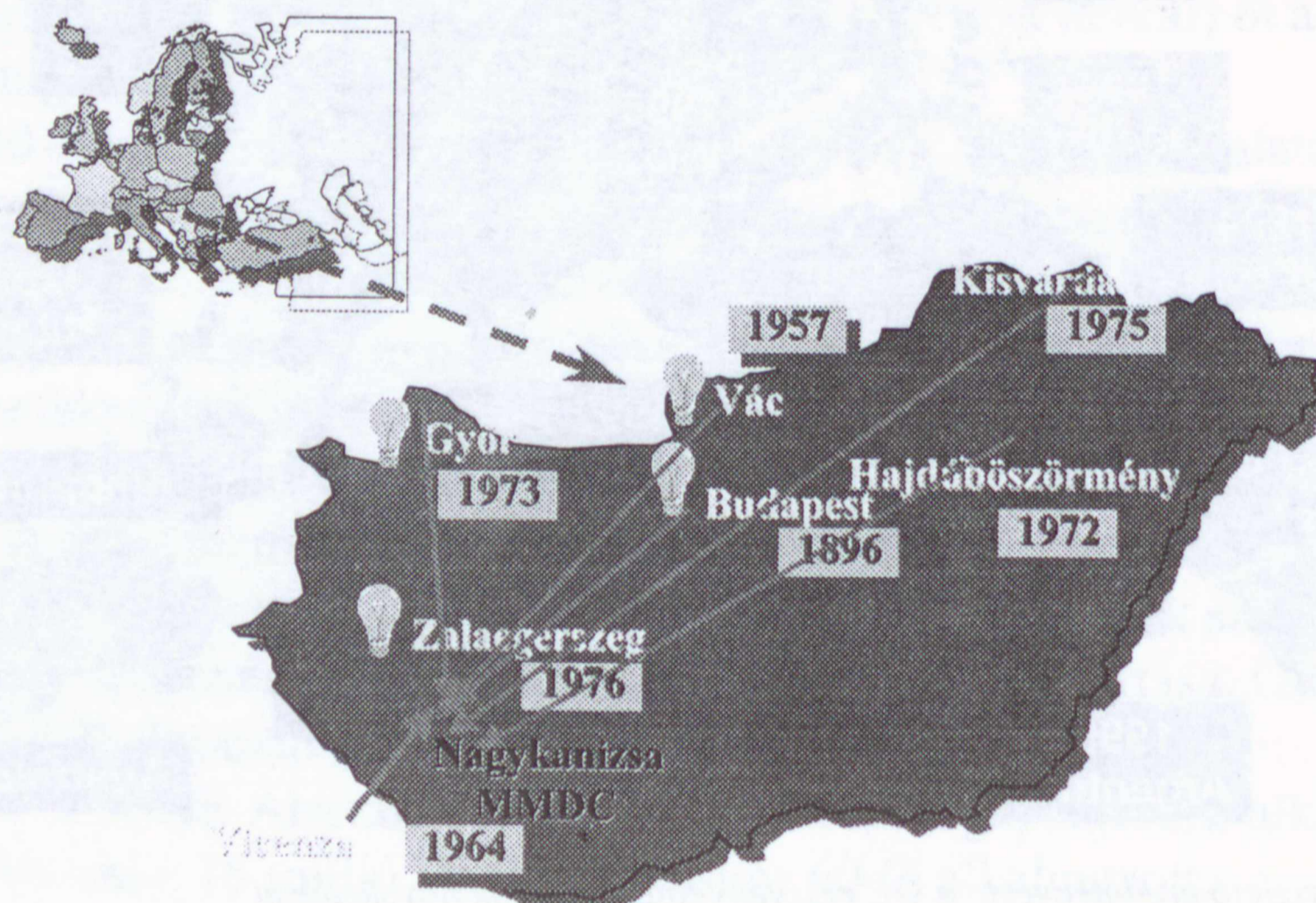
2. ábra

GE - Tungram története magyarországi üzletágak

3. ábra

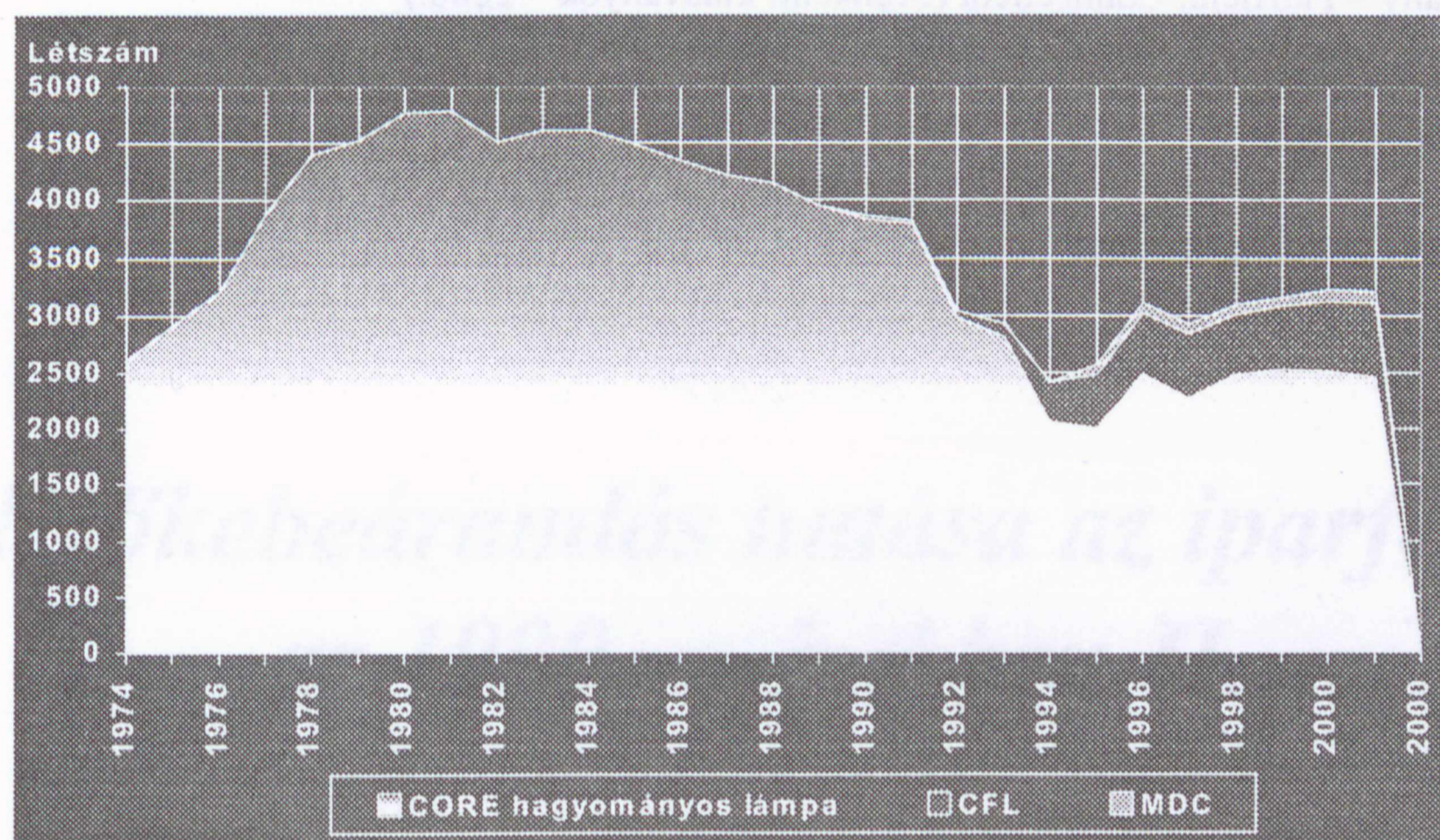
GE Magyarországon (1896 – 1975)

4. ábra

GE Lighting Europe

LSF NAGYKANIZSA

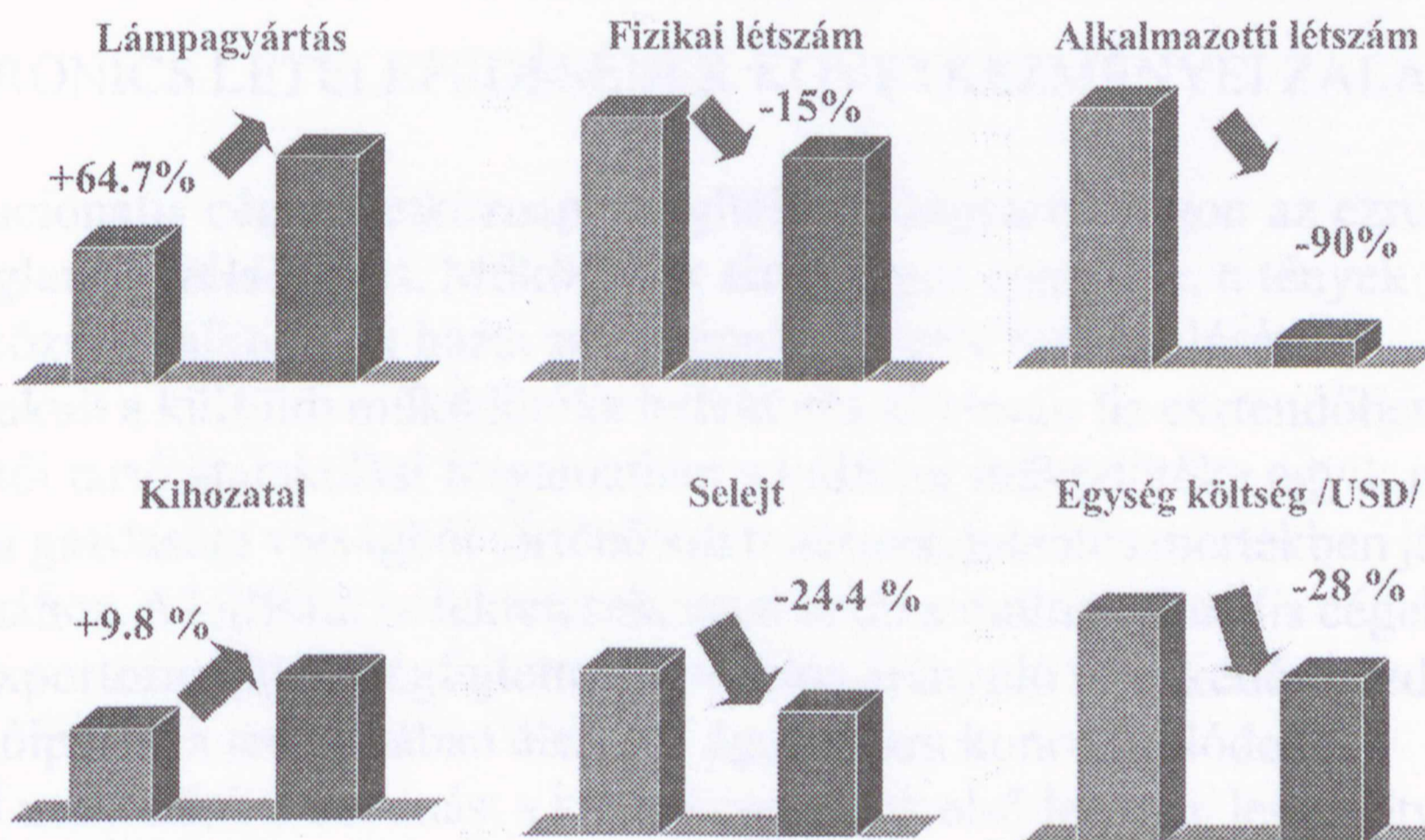

5. ábra

GE Lighting Europe

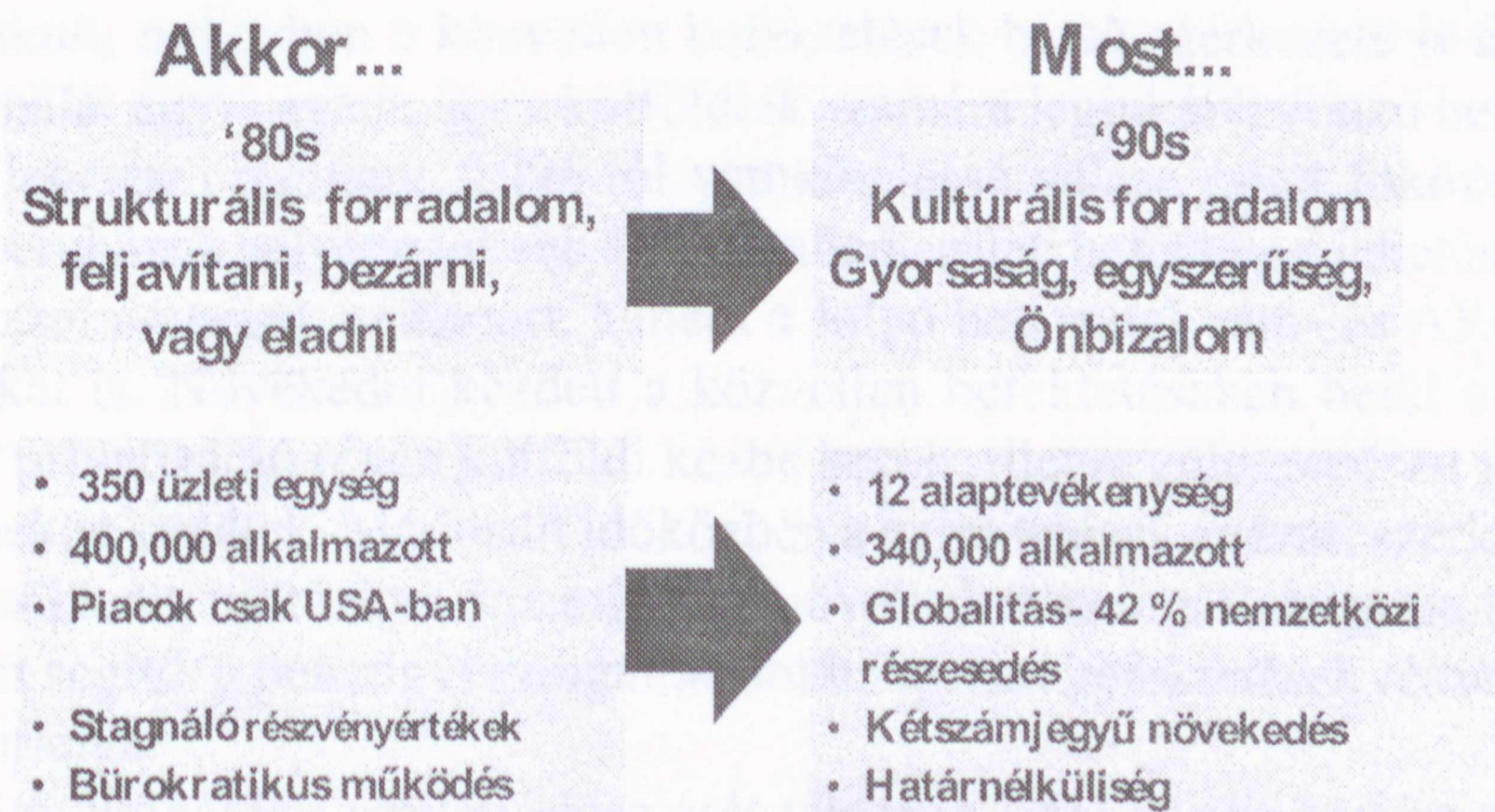
LSF NAGYKANIZSA

HAGYOMÁNYOS LÁMPAGYÁRTÁS

6. ábra

A '90-es évek változásai

GLOBALIS VEZETÉS

7. ábra

IRODALOM

General Electric Company – Fairfield, Connecticut (évenkénti kiadványok – 2000.)
 Az újítás szikrája – GE 2001. 01. (A magyar változatot készítette Szimmetria Magyarország Kft. – CD)
www.ge.com
www.zalamedia.hu/naplo/990908
www.gm.hu